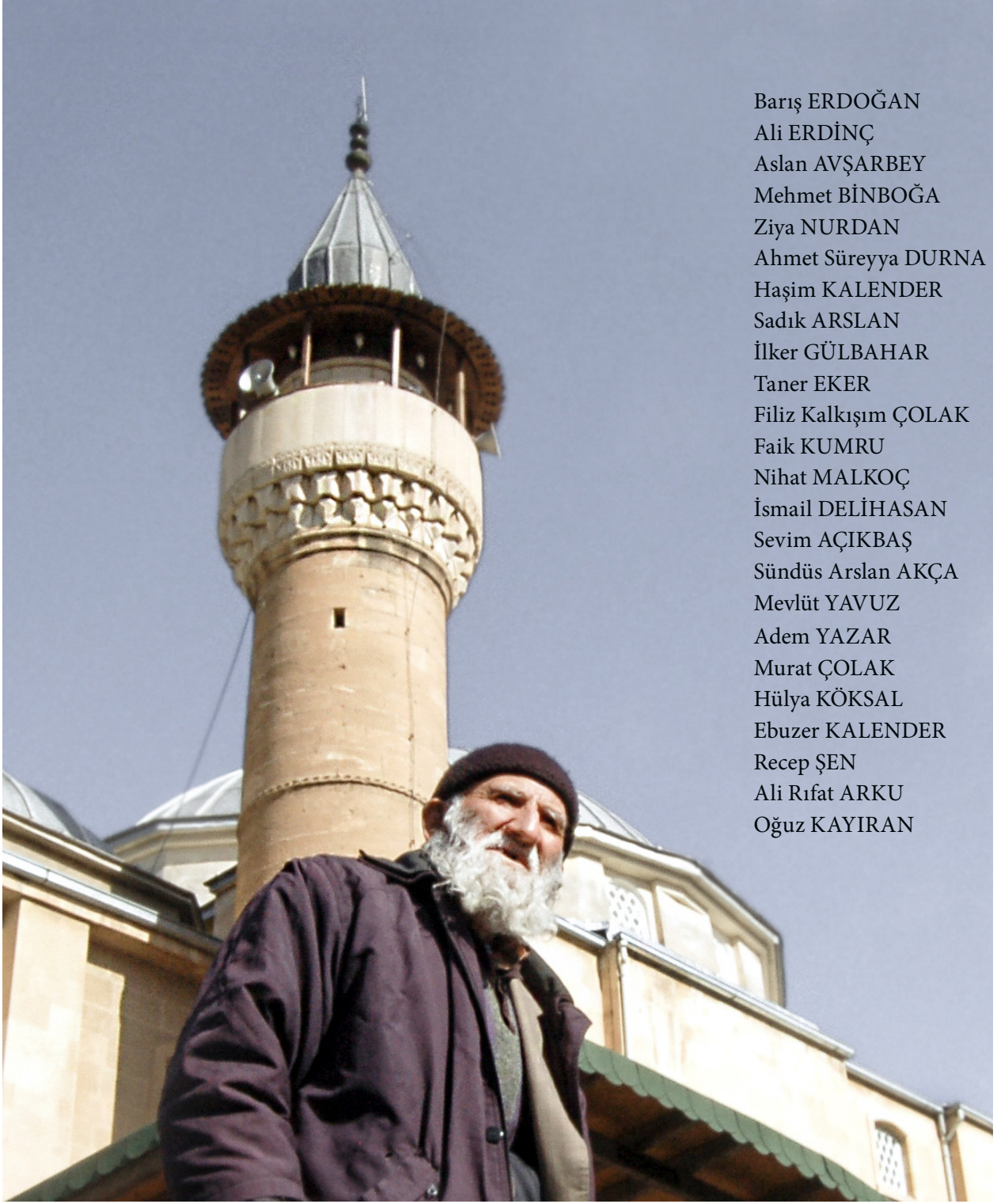

Y A R P U Z

Edebiyat Dergisi

Barış ERDOĞAN
Ali ERDİNÇ
Aslan AVŞARBEY
Mehmet BİNBOĞA
Ziya NURDAN
Ahmet Süreyya DURNA
Haşim KALENDER
Sadık ARSLAN
İlker GÜLBAHAR
Taner EKER
Filiz Kalkışım ÇOLAK
Faik KUMRU
Nihat MALKOÇ
İsmail DELİHASAN
Sevim AÇIKBAŞ
Sündüs Arslan AKÇA
Mevlüt YAVUZ
Adem YAZAR
Murat ÇOLAK
Hülya KÖKSAL
Ebuzer KALENDER
Recep ŞEN
Ali Rıfat ARKU
Oğuz KAYIRAN

Yıl 1 Sayı 7 Eylül 2019

YARPUZ

Edebiyat Dergisi

Sahibi

Halil DEMİR

Yazı İşleri Müdürü

Halil DEMİR

Editör

İlker GÜLBAHAR

Yayın Kurulu

Ahmet Süreyya DURNA

Haşim KALENDER

Kapak Fotoğrafı

(Pir Ali Cami Minaresi)

Yasin MORTAŞ

Yazışma ve Gönderi Adresi

Kale Mahallesi Elçibey Caddesi
Arma Market Yanı Kat:1 No: 24/B
Afşin/Kahramanmaraş

yarpuzedebiyatdergisi@gmail.com

Yarpuz Web:

www.yarpuzedebiyatdergisi.com

Facebook:

Yarpuz Edebiyat Dergisi

Yayın Türü: Süreli Yayın

ISSN : 2687-2307 Aylık (e-Dergi)

Yıl:1 Sayı: 7 (Eylül 2019)

İletişim Tel: 0541 629 94 66

Eserlerin hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir.Yarpuz Edebiyat Dergisi'nden yapılan alıntılarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

***

Yarpuz Edebiyat Dergisi

Afşin Merkez Yayın Grubu

tarafından çıkarılmaktadır.

YARPUZ 7

Şiirin biçimi, ceviz ağacı; anlam ceviz ağacının koyu gölgesidir. Kökü sağlam, gölgesi koyu olan ceviz ağacının altında oturmanın tadı paha biçilemez. Anlam bütünlüğü, yani temanın bir ağaç altında oluşturduğu o serin ceviz gölgesi. Genç şairlerin geçmekte zorlandıkları o çetin parkur. Kalem iyi şairleri, diğerlerinden ayıran en önemli özellik belki de budur: Tema bütünlüğü ...

Ne yazılırsa yazılısın temanın derli toplu görünmesi her şeyden önce tema gerginine iğne ile atılan sözcük dokunuşları sayesinde gerçekleşir. Bu tezin en mükemmel örneklerinden biri, Dursun Ali Akın'ın ait olan o meşhur türküdeki ilk dörtlük: Gönül vurgun yedi perişan halim / Dost yolumu kesti el vurdu beni / Saz vefasız oldu perdeler zalim / Mızrap tetik çektir tel vurdu beni.

Tema gergindeki anlam iğnelerinin tenasüp (uygunluk: anlamca ilgili sözcüklerin bir arada kullanılması sanatı) ile gerçekleştiği ne kadar aşikâr. "Saz, perde, mızrap, tel" sözcükleri dörtlükteki anlam dokusunu nasıl da bir ceviz ağacının koyu gölgesine doğru sürüklüyor.

Erol Giryanı'ya ait olan şu dörtlükte de o ceviz ağacının serin gölgesini içimizde hissetmemizi sağlayan yapının tenasüp ile gerçekleştiğini görmekteyiz. Yüreğim eziktir kan ağlar içim / Söyle yârim nedir bileyim suçum / Bağlandım kapına kurbanlık koçum / Helal olsun başım kes Leyla Leyla.

"Kan, bağlanmak, kurban, koç, baş, kesmek, helal" sözcükleri ile tenasüp sanatı yapılarak şiirin tema bütünlüğü sağlanmış.

Beğenilen, takdir toplayan ve Türk edebiyatının mihenk taşları olmuş şiirlere bir de bu gözle bakın. Hemen hepsinde tenasüp sanatının kullanıldığını göreceksiniz.

* * *

Yarpuz'un bu sayısına, deneme türünün kırmızı bültenle aranan bir ustasıyla başladık: Barış Erdoğan. Mehmet Binboğa, şiirdeki anlam oyunlarına ustaca bir yaklaşımda bulundu. Sadık Arslan, ilk kitabına adını verdiği öykü ile aramızda. İsmail Delihan, 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren İstanbul'un kültür, sanat ve sosyal yaşamını irdeledi. Ebuzer Kalender "umut" ile bir söyleşi gerçekleştirdi.

Hem ölçülü hem serbest şiirleriyle dikkat çeken iki şair, Sündüs Arslan Akça ve Ali Rıfat Arku, Yarpuz'da ilk kez yer alıyorlar. Oğuz Kayıran, şiirinde kadın cinayetlerine dikkat çekiyor.

* * *

Yarpuz'un Eylül sayısının kapağında Afşin'in tarihi değerlerinden birine yer verdik. Danişmentli Pir Ali oğlu Mehmet Efendi tarafından 1570 yılında yaptırılan Pir Ali Cami Minaresi.

* * *

Yeni sayılarda buluşmak ümidiyle ...

Yarpuz Edebiyat Dergisi

YALNIZLIĞIN HUZURU

Barış ERDOĞAN

“Tek başımayım ama yalnız değilim.”

Ben Eylül’ün içinde buldum kalabalığı ve halkın farkına varamadığı yalnızlığı. Bir yol gezindim Anayurt Otelinde, İçimizdeki Şeytan’da, Paris Sıkıntısı’nda, Gösteri Peygamberi’nde... Huzur’da huzursuzluğun verdiği yalnızlık Tanpınar’a özgü, sadece tattım. Döndüm dolaştım Sait Faik’in büyüüne kapıldığım, tezat yüklü “Ölesiye yalnız, ölesiye mesudum. İçim kalabalık çekiyor. İnsan çekiyor.” sözlerine. Son Kuşlar’ında son buldu yolculuğum... Hem kalabalığım hem yalnızım.

O gün bugündür nerede bir yazar görsem aynı duayı tekrarlarım: “Tanrım ona yardım et! Farkındasındır ne kadar yalnız, bir o kadar kalabalık.”

Yalnızlık... Muskaların zaptedemediği ruh hali... Kalabalık hallerin buharlaşmış zehri... Birazcık Amin Maalouf’un iç dökmeleri cinsinden: “Yalnız bir adamım ben Ömer, umutsuzca yalnız! Divanım boş, sarayım da öyle. Bu kent de boş, bu imparatorluk da!”

Ömer’e hitap eden imparator değilsem de kendi yalnızlığımı çoğaltmakla meşgul olduğum odamın penceresinden dışarıya başımı uzattım; sanki her bir çatısında “hüvelbaki” ibaresinden başka bir şey görememe duygusuna kapıldığım bu kent -asında çoğu kent- daha dün koskoca bir nekropolken bugün diriler kenti oluvermişti. Kepez taraflarında bir tepeden baksaydım Van Gogh’un sözlerini değiştirerek tekrarlardım: “Bu kent Tanrı’nın son deseni.” Kimlere? Yalnızlığın ve kalabalık olmanın bilincinde olmayanlara. Hayatın ne getirip ne götürdüğünün farkında olanlara kalabalıkta yalnız olmak ne kadar acı veriyorsa yalnızken kalabalık olmak da o kadar acı veriyordu.

Bugün nedense “deniz yalnızlığı” çöktü içime. Henüz birkaç gün geçmişti üstünden. O gün denize inmişim. Yalnızdım. Acıya zemin hazırlayan cinsten değil. Saygı görmemenin, kendini değersiz hissetmenin getirdiği yalnızlık hiç değildi. Camus’nün, “Yalnızlık! Söyle bana hangi yalnızlık? Ah, kim tadabilmiş yalnızlığı, kim? Kimse! Asla! Nereye gitsen peşinde geçmişin yükü, geleceğin yükü!” diye diye dünden yüklenegeldiği, yarına sürüklediği bir yalnızlığa da girmez benimki. Yüzyıllık Yalnızlık’ın Aureliano’sunun utangaçlığı, içine kapanıklığı? Yo yo... Ölünce ölümden sıkılıp dünyaya çıkıp gelenler... Unutalım bunları. Herkesin yalnızlığında depresyon kokusu varken benimki birine ihtiyaç duyan bir adamın yalnızlığından uzaktı. Adını koydum: “Denizin yalnızlığı”

Hece hece... De-ni-zin yal-nız-lı-ğ... Şaşırmışsınızdır, denizin yalnızlığı kalabalık içinde kabuğuna

çekilen kaplumbağaların yalnızlığı... Beterdir. Böyle anlarda sayıklarım, sayıkladığımı da anlayamam. Sayıklamam uzun sürmüş ki kimsenin olmamasını fırsat bilen deniz dile gelmiş. Sesiyle irkilmişim. O konuştu ben dinledim, ben konuştum o dinledi. Her söz sanki Kral Arthur’un içime saplanmış “ekskalibur”u. Çocukluğumda babamın söylediklerini anımsadım: “Deniz en büyük bilgedir. Sır tutmayı bilirsen onunla konuşmayı sürdürürsün.”

Yarın yine denize ineceğim. Anna’ya benzeyen dalgaları dinleyeceğim, dalgaya benzeyen Anna’yı teselli edeceğim. Dostoyevski’nin Anna’sı.

Anna’ya, bu sabah Sezai Karakoç’un dilinden selendim: “Uyu da turnalar girsin rüyana.” Yarı baygın baktı. Bugün bayram, başka topraklara göçümüz var, dedim. Anna şaşırды, öyle kalakaldı. Ona, “sakın çiçek yüklenme, yashısın bugün/ taziye defterleri kalabalık” dizelerini ne zaman yazdım, belleğim kayıp.

Amin Maalouf. .. Yalnızlığın Alaska’sı diyorum onun arka bahçelerine. Afrikalı Leo ile başlayan yolculuğuma yenileri eklendi. Ben Maalouf’un gizemli yolculukları kadar tarihsel kişiliklerine sığındım. Tıpkı Semerkant’ta Cemalettin’in bir türbeye çekilenleri dile getirdiği gibi: “İran’da böyle bir adet vardır: Bir insan can korkusuna düşer veya özgürlüğünü yitireceğinden endişe duyarsa, Tahran civarında eski bir türbeye çekilir, oraya kapanır ve kendisini ziyaret edenlere şikâyetini anlatır. Kimse parmaklığı geçip ona saldıramaz.”

O parmaklığın arkasındayım. Oysa Platon, Sokrates’in Savunması’nda kalabalıkların gazabını, “Kudurmuş kalabalık ölümünü isterken, yargıçların onu serbest bırakmaları gerektiğine inanması, kuramlarının garip bir doğrulamasıydı. Tanrılar yoktur demiş miydi?” sözleriyle köpürtmüştü. Tüyle ürpertici bir ifadeyle.

Kalabalıkların gazabından korkarım ancak Beethoven, Puşkin gibi büyük dehaların ardında duran kalabalıkların onlara haklarını vermek için bir araya gelmeleri gururlandırır. Ancak bu gurur dehaların cenaze merasimlerinde duyuluyor. Beethoven yirmi bine yakın insanla son yolculuğuna çıkar. Puşkin’in -ne yazık ki son nefesini verirken- evinin çevresi sarılır. Bir film şeridi geçer gözlerimizin önünden... Bir yanda ıssızlığın ortasında boylu boyunca tek başına yatan Puşkin, diğer yanda düello sonrası onlarca insanın gölgesinde yalnızlaşan Georges-Charles de Heeckeren d’Anthès.

Yalnızlık sayı değildir ey okur, yalnızlık bir meydana gökyüzünü delecek kadar taşlaştırılmak istenmededir. İzin verme taşlaşmaya. Yalnızlık en acı taşlaşmadır.

Eylül geliyor. Yalnızlık ayı. Giyinip beklemeliyim.

Ali ERDİNÇ

Sana bu satırları sekizinci koğuştan
Kalemimi sabrına banarak yazıyorum.
Kâğıdım örselendi gözümdeki yağıştan,
Hicranımı feleğe sunarak yazıyorum.

Orda hava soğuktur sıkı giyin üşüme.
Merakımı borç ettim, dizginledim peşime.
Lavanta saçlarını sererdin ya döküşüme,
Kokusu üzerimde sanarak yazıyorum.

Her taraf ayna dolu küfür çok kolay burda,
Kaçan keçi bir tabur, “hey hey” bir alay burda.
Akıllı olduğunu söylemek olay burda!
Şuurlu yanıma sırt dönerek yazıyorum.

Bir odada tek yatak ve üç ayaklı masa,
Pencerede cam yok da parmaklık tıka basa.
Çapalayıp aklımı bıraktım da nadasa,
Çok'tan vazgeçtim az'a kanarak yazıyorum.

Dualarım Allah`ım seni sakınsın diye
Gözden irak olsan da cana yakınsın diye
Ellerim uyuşmasın, yazım okunsun diye
Morfinin etkisini yenerek yazıyorum.

Ömür atım küs şimdi yaşamak terkisiyle
Dudağım sevişmedi mutluluk türküsüyle
Ürkek bir sığırcığın yem olmak korkusuyla
Cinnet tepelerine konarak yazıyorum.

Metin ol ve üzülme yaş sızmasın gözünden,
Taviz verme kimseye karakterli özünden.
Ecel sefer sayılı hayat otobüsünden,
“Son durak” denen yerde inerek yazıyorum.

Aslan AVŞARBEY

Ben Allah'ın garip kulu,
Değme beni öldürürsün.
Söyledikçe hicran dolu
Nağme beni öldürürsün.

Gönlümde bir sönmeyen har
Kor olur bu canı yakar.
Sen güneşsin ben dağda kar,
Doğma beni öldürürsün.

Ekin oldum derme vakti,
Harman edip sürme vakti,
Yağmurların durma vakti,
Yağma beni öldürürsün.

Ne yalan var ne de hile,
Kölen oldum bile bile.
Şu sırtıma bunca çile,
Yığma beni öldürürsün.

Ahir ömrüm geçip giden
Harap bitap düştü beden.
Lakin gönlüm taze fidan
Eğme beni öldürürsün.

“Açtım” dedim “Gir gönüle.”
“Girmem.” dedin “Her gönüle”
Kıymet bilmez bir gönüle,
Sığma beni öldürürsün.

Küstün elin dili ile
Yoldaş ettin deli ile
Saçlarının teli ile
Boğma beni öldürürsün.

Kızıp da yıkma kaşını,
Özleyip dövme düşünü,
Mülki için gözyaşını,
Sağma beni öldürürsün.

ŞİİR OYUNLARI

🌸 Mehmet BİNBOĞA

Şiir, çoğu zaman kendini kolay kolay ele veremeyen uçarı bir kuştur. Bu nazenin kuşu yakalamak, özgün söyleyişlerde bulunmak için dilin gücünü zorlayanı mı ararsınız, yeni biçimler yaratmaya çalışanı mı? Her sanatta ya da uğraşta olduğu gibi bilinçaltı bize türlü oyunu oynar. Bu türden illüzyonlara şiirde daha sık rastlanır. Acemisinin tesadüfen denk getirdiği şiir hilelerini, ustalar bilinçli yapar.

Bu durumu bir bakıma eğitim ve çocuk sorsunsaıyla da ilişkilendirebiliriz: Eğitimde çocuğa yanlış örnek verilmez, çünkü o, henüz olumsuzluk ekinin işlevini tam olarak kavrayamaz. Çocuk, belirli bir yaşa kadar kendisine söylenen cümlede sadece somut nesnelere karşıl原因an sözcükleri algılar, soyuta ve somuttan soyuta geçişle ortaya çıkan “mecaz” anlama henüz hükmedemez. Yani çocuğa: “Elini sobaya vurma.” denildiğinde, o sadece soba ve elin sobaya temasını anlar; “vur-MA!” buyurduğundaki “-ma” olumsuzluğunu algılayamaz çocuk. İşte usta şairler de bu türden bilinçaltı oyunlarına şiirlerinde sık sık başvururlar. Acemi okur kızgın şiirlerle yanarken, tecrübeli okur dizelerin meydana getirilişindeki yapı taşlarını, şiirin harcını, urpunu, turpunu bildiği için sadece şairin zekâsına hayran kalır.

Bu şiir illüzyonlarından en bilinenlerinden biri, Cahit Kulebi üstadın “yok”lu yüklemlemlerle aslında bilinçaltımızda “var”lı görüntüler ürettiği meşhur “Hikâye” şiiridir:

“Benim doğduğum köylerde

Ceviz ağaçları yoktu,

Ben bu yüzden serinliğe hasretim

Okşa biraz!..”

Şair daha “ceviz ağacı” der demez usumuzda, geniş dalları ve gümrah yapraklarıyla insana ferahlık veren, bizi sarıp sarmalayan yemyeşil bir ceviz ağacı boy verir. Yüklemdeki “yoktu” sözcüğünün bir önemi kalmaz artık... Ceviz ağaçları altında, o serinlikte dinlenen bir insan gelir gözümüzün önüne.

Kimi zaman öyle söylemler kullanır ki şairler, pöstekide kıl saymak, o sözcüğü sözlüklerde aramaktan kolaydır.

Attila İlhan’ın bir şiirinde: “telkâri bir mülazım “ biçiminde bir tamlama var. “Telkâri” sözcüğünün sözlük anlamı gümüş işçiliğidir; şair ona öyle bir anlam yüklemiş ki gümüş işçiliğinden ziyade gözümüzün önüne fidan gibi uzun boylu, yakışıklı bir delikanlı asker geliyor.

Ahmed Arif’in hepimizi büyüleyen bir beyiti var ki, şiirin içindeki vayvillimli, alengirli durumlar aklımıza gelmeden basıyoruz bağrımıza dizeleri.

“yokluğun cehennemin öbür adıdır
üşüyorum kapama gözlerini...”

Müthiş bir beyit, Bülent Ersoy’un tabiriyle fevkalâdenin fevkinde... Dikkatli okur, birbirinden müstakil bu iki dizeyi şairin nasıl olup da böylesine sarıp sarmaladığını anlamakta zorlanmaz.

Birinci dizede, “Sevgilinin olmayışı, yani onun yokluğu çok kötü bir durumdur, hatta cehenneme eşit.” anlamına binaen, cehennemin kötü, karanlık ve yakıcı bir ateş olduğu hissettiriliyor. İlk dizede böylesine korkunç bir mekânı imleyen bu sözcük, yani “cehennem” bakınız ikinci dize okununca bilinçaltımızda nasıl da şirin, ılıman bir ateşe dönüşüyor. Bu durum, burnumuzu kapattığımızda kimi baharatların tadını alamadığımızdaki garipliğe benziyor.

İlk dizede böylesi kötü bir yer olan cehennem sözcüğü ikinci dizede:

“üşüyorum kapama gözlerini...” dizesiyle sevgilinin gözlerinden yayılan tatlı bir sıcaklığa işaret eder ki bu kurgu şairin belki de bilinçsiz olarak kurguladığı en esaslı bilinçaltı illüzyonudur.

BENDEKİ ŞEHİR

❁ Ziya NURDAN

Şehir düşler çardağı, yerde sahte kâinat
Şehir kökle kavgalı kuru mücessem inat.

Ümitler salıncağı kuruludur şehirde,
Derman arar her gelen soluduğu zehirde.

Toplanmış küme küme insanlar çağlayanı,
Çileme ortak etsem oturup ağlayanı.

Şehir kibir anıtı yükselmiş göğe karşı,
Yolları geçit vermez pespaye yeni çarşı.

Saati yorgun argın mevsimi parça parça,
Tuale hüznün çizer şehir denilen fırça.

Yaşamak hevesini kırar bu hain şehir
Vurdumduymazlık kader kalabalıklar nehir.

Kurulduğu düzene her gün bin selam çakar,
Yok ettiği huzurdan küçük şehirler çıkar.

Sokakları keşmekeş caddesi hırçın güruh,
Şehir kalpsiz yaşayan sevimsiz günahkâr ruh.

Kısmetin ekmeğini yiyip doymazlar burda,
Şehir gösterişten miras elde kalmış hurda.

Şehir bulmaca atlas giriftler sığınağı,
Şehir zihnen kördüğüm miskinler yığınağı.

Şehir ezelden beri gurbetin has hancısı,
Şehir bende kanayan hasretin öz sancısı.

Düşlerim yıkansa da arınmaz bu şehirde,
Zulme dudak bükenler barınmaz bu şehirde.

Şehir iklimi başka kendi kiralık arsa.
Şehir umutsuza barınak muallâk borsa.

Şehir ıssız kalabalık, şehir geçimsiz belde;
Ücreti peşin ister harcadığı bedelde.

Gençliğimin katili şehir denen ihtiyar,
Şehir cilası küf kokan pudralı sahte yâr.

Boşa döner hayalim şehrin sokaklarından,
Yüzüme eyvah iner Nemrut şakaklarından.

Sırtında taşıdığı her mahlûk dertli ondan,
Dâhil olsun olmasın her an mesul olandan.

Yok olur hatıralar şehrin sisli ufkunda,
Huzur bile firari o huzursuz sükûnda.

Kazanırken kaybedilen vakit aranıyor,
Şehrin içinde kat kat şehirsiz barınıyor.

Yeşile doymalıyım yaşadığım şehirde,
Şehre gülümsüyorum düşlediğim ahirde.

İstikbal vadisine bir şehir kuruyorum,
Medeniyet doğuran bir şehir görüyorum.

ÇIKMAZ SOKAK

❧ Ahmet Süreyya DURNA

Sakın, zannetme ki sevmedi beni!
Sensizlik var mı ki günümde Gül'üm?
Sevmez olur muyum güzelim seni,
Yaralar oluştu tenimde Gül'üm;
Şu dil darbesiyle gel vurma bana!

Ruhen kaynaşmıştık birbirimize,
Çekmiş idik aşkımızı temize,
Bir kurşun sıktılar can evimize,
Kan kokusu vardır dünümde Gül'üm;
Aşk çok gördüler cana, canana.

Baktıkça gözlerim kamaşır karda
Gölgeni görürüm dingin sulara,
Buzlar bölgesinde barakalarda,
Ay doğdu, ay battı "yen"imde Gül'üm;
Yönümü çevirdim hep senden yana.

Yalnız biz değiliz göyünüp yanan,
Dikenli çalının dalına konan...
Belirlenen takdir böyleymiş inan,
Bütün hatıralar önümde Gül'üm;
Bak! Lütfen arama başkaca mana.

Yaralı turnayım eh uçtum artık!
Aşk üstüne bir tas su içtim artık,
Kararım kesindir vazgeçtim artık,
Senin de suçun yok benim de Gül'üm;
Gayrı uğrayamam bu yıkık hana.

ALLAH'IM

❧ Haşim KALENDER

Âlemde var olanda nakış nakış işlisin,
Her nefes seni gören kullar eyle Allah'ım!
Yaratılandan ayrı ezelin, ebedin yok,
Özünde gönül veren kullar eyle Allah'ım!

Ol deyince var eden, kaderimi yazansın.
Kalplerdekini bilen, planları bozansın.
Zerreden kürreye dek intizamla dizensin,
Yolları sana varan kullar eyle Allah'ım!

Aklımın ışığında, kapına geliyorum.
Nefisle yüklenmişim, aczimi biliyorum.
Bağışlarsın, büyüksün, affını diliyorum;
Tövbesinde dik duran kullar eyle Allah'ım!

Karıncayı yürütüp karanlıkta görensın
Ateşte ot bitiren rızkımızı verensin,
Düşünceye sığmazsın, her kapıda girensin;
Bilip o sırta eren kullar eyle Allah'ım!

Irmaklar durmaz akar, güneşin yanar bitmez.
Varlığını düşündüm, verdiğin akıl yetmez.
En yüksek yaratıldı, dünya bir insan etmez.
Uyup halkaya giren, kullar eyle Allah'ım!

Topraktan halk eyledin, dönüşü mecbur kıldın.
İmtihan dünyasına cevabı verip saldın.
Ölçtüm ki merhamette eşsiz, benzersiz kaldın,
Ömrünü sana kuran kullar eyle Allah'ım!

Bunca nimetin, rızkın insanlıktır ifası.
Cennetin müjdesidir sefillerin sefası.
Üç günlüktür Kalender, gölgeğin cefası;
Atı Sırat'ta süren kullar eyle Allah'ım!

SOĞUKTU VE KAR YAĞIYORDU

❁ Sadık ARSLAN

Benim leylağım, gözümün önünde soluyor ve ben anılara sığınıp onun çaresizliğini seyretmekten başka bir şey yapamıyordum.

İnce ince kar yağıyordu Ankara'ya. Sanki kar, bütün kötülükleri ve karanlıkları beyaza dönüştürmeye çalışıyor da Ankara direniyordu buna. "Kar değil, kül yağıyordu. Kül aşağıya inerken kan rengine bürünüyor, yere düşünce de kar oluyordu." dedi Gülseren. Belli ki yine rüya görüyordu. Doktor: "Bu aşamada bunlar olur." demişti.

Ameliyat sonrası böbrek biyopsisi geldiğinde Doktor, "Renal hücreli karsinom" dediğinde bir şey anlamamış:

"Yani?" demiştim.

"Hocam, çaresiz hastalık, kanser, hem de en kötüsü!" demişti.

Gülseren, iyileşeceğini sanıyordu, ama kâbusları öyle demiyordu. Birden uyandı:

"Kar yağıyor Ankara'ya şimdi çok üşüyor mudur kuşlar?"

"Neden böyle söyledin?" dedim.

"Bilmem" dedi. "Ben çok üşüyorum ama onlar özgür, bütün gökyüzü onların, benim için gökyüzü bitti." Sonra:

"Ahmet, gökyüzü biterse kuşlar nereye gider?"

"Bilmem, ölür herhalde" diyebilirdim.

"İşte ben öyleyim şimdi biliyor musun? Kara gözlülerime, doyamadan gideceğim. Bir ışık, bir rüzgâr yok, her taraf koyu karanlık..."

Gözünden birkaç damla yaş döküldü. Onun ağlamasına dayanamazdım. Onsuz ıssız, anlamsızdı Ankara... Bu yüzden kara kapkaraydı. Onsuz nasıl devam edecektim hayata? Kar, kara kar yağıyordu kente ve gün geçtikçe bizim için umut bitiyordu.

Moral bulmak için doktorun odasına yürüdüm, odaya nasıl gittiğimi bilmiyordum:

"Bundan sonra metastaz yapacak ve kanser bütün vücudu saracak" dedi doktor. "Eşiniz, yemek yiyemeyecek, yediklerini çıkaracak, saçları dökülecek, kan değerleri düşecek ve çok acı çekecek, belki yürüyemeyecek!" İçimdeki şiir bitmişti. Her

şey bu kadar yalın ve açıktı. Doktor ne de kolay söylemişti öyle! Sesinde duygu yoktu. Kim bilir onkoloji servisinde kaçınıcı kez bir hasta yakınına benzer şeyler söylemişti. Doktor, sadece kendi işini yapıyordu. Onun söylediklerinde ben yoktum. Uğur'la hayatıma nasıl devam edecektim?

Onunla tanıştığım günü anımsadım. Gözlerinde ırmakları, pırıl pırıl güneşi görmüştüm. Üniversitenin şiir etkinliğinde elinde titreyen kâğıtlarla mahcup bir genç kız... Gözleriyle etrafa ışık saçıyor, edasıyla, sesiyle duvarların dışına taşıyordu; ama o, bunun farkına varmıyordu. Bütün gözler ondaydı, onun dikkati ise okuduğu şiirdeydi. Yüzüne ve gözlerine doyasıya bakmaktan kendimi alamamıştım. O, şiirini okurken kızarıyor, bozariyor, renkten renge giriyordu. Bütün mahcup kızların kendine has bir terbiyesi ve utanma duygusu vardı. Ya kollarının üzerinden taşan kazaklarını ya da eteklerini düzeltirlerdi. O da sol kolunun üzerinden taşan kazak ucunu düzeltiyordu. Böylelikle kendi üzerindeki dikkati başka bir yöne çeviriyordu. Yavru bir ceylanın vurulma anındaki çaresizliği bu! Onun yüzüne bakmaktan şiirin dizelerini kaçırmış yalnız şu iki dizesini yakalayabilmiştim:

"Anne, umudunum, gözlediğin dağlarda açacak çiçek

Anne, umudunum, çektiğin acıları sevince dönüştürecek." (1)

Benim umudum da oydu; ancak o umut, Hacetepe'de gözlerimin önünde günden güne sönüyor, bitiyordu, tıpkı kar gibi karararak eriyordu.

Gülseren, "Ahmet" dedi, "Sürekli rüya görüyorum gündüzleri rüyamda sen ve Uğur, beni arıyor, karanlık bir vadiye iniyorsunuz. Ben, gökten sizi izliyorum, siz yerde beni arıyorsunuz. Yere bakıyorsunuz ama göğe bakmayı akıl edemiyorsunuz."

Bir şey söylemeden öylece sessizce dinledim. Gözyaşımı ona göstermeden sarıldım, kucakladım onu. "Üzülme Ahmet" dedi. "Ben kendim için değil, senin için üzülüyorum. Sen, bensiz nasıl yaşayacaksın, öykülerini yazarken kim çay demleyecek sana, kim okuyacak, kim düzelterek yazılarını, çamaşırlarını kim yıkayacak, Uğur'a nasıl baka-

caksın? Sen yemek de yapamazsın. Her gün aç kalmanıza gönlüm razı olmaz ki!” Yastığını başının altına koydum, yeniden uyudu. Artık yüzündeki tebessüm, yerini morarma semptomlarına bırakmıştı. Ağrıları dayanılmaz bir hal alıyor, boş ağzını sakız çiğner gibi şapırdatıyor, ayakları istemsiz çekiliyor, sürekli kusuyor, saçları dökülüyor, belindeki kemikler belirgin bir şekilde eğiliyordu...

Doktor, yeni bir bilgisayarlı tomografi daha istedi. Hastabakıcı, yataklı sedyeyi tomografi odasına sürdüğünde saat gece yarısını çoktan geçmişti. Ben güçlü görünmeye çalışıyor, ağlayan yüzümü ona göstermemek için kaçırıyor, küçüldükçe küçülüyordum. Tümörün yeri sabaha karşı bulundu. Tomografi teknisyeni radyologla aynı anda bağırdı: “Buldu, buldu!” Sanki maden bulmuş mühendis gibiydiler. Onlar kendi işlerinde başarılı olmanın sevincini yaşarken benim için karanlık bir tünelde yeni bir yolculuk başlıyordu: Karlı bir günde kara bir Ankara... Bazen birinin sevinci, başkasının gözyaşı oluyordu. Bunu gözlerimle görmüştüm ve bu duyguyu ikinci kez yaşıyordum. Radyologla teknisyenin bulunduğu omurilikte yeni bir kitleydi. Doktor “spinal kitle” dedi. Yani omurilikte yeni bir kanser hücresi... Doktor:

“Hocam, bu kitleyi alırsak, bacaklar bir daha gelmeyebilir!”

“Başka şansımız var mı?” dedim.

“Maalesef” dedi.

Kapana kısıtılmış bir fare, Esmeralda’sını yitirmek üzere olan Quasimodo’ydu şimdi. (2)

Kitle, ertesi gün ameliyatla alındı ve Gülseren, o günden sonra yürüyemedi, artık felç olmuştu; ancak bu durumun geçici olduğunu, iyileşeceğini, yeniden hayata tutunacağını umuyordu. Umut, hiç bitmezdi. İnsanoğlu, en umutsuz döneminde bile kendisine bir masal uydurur, kendi devini yaratarak olumsuzlukları yok ederdi. Bu umudu da sürekli diri tutuyor, o eski günlerimize döneceğimize inandırıyor onu. Ta ki psikiyatrin artık ona yürüyemeyeceğini söyleyeceği ana kadar... Fizik tedaviye başlamıştık ancak bunun pek anlamının olmadığını artık Gülseren de anlamıştı. Elimden uçmak üzere olan çelimsiz, bir kuştı artık o...

Hastane, bizi -bir ay sonra- yapacak bir şeyleri kalmadığını söyleyerek taburcu etmek istedi. Doktorumuz; Gülseren’in eşi, oğlu ve yakınlarıyla son günlerini geçirerek evinde ölmesini istiyordu. Bu düşüncesini benimle de paylaşmıştı; ancak Gül-

seren’i nereye götürecektim, sondasını nasıl takacaktım, felçli bir hastanın ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaktım? Akyurt’taki baldızım, bacısını kabul etmedi. Sadece: “Enişte, Gülseren’i bana getirirsen evliliğim biter, bunu göze alamam!” dedi. Keçiören’deki küçük baldızım, tehlikeyi önceden sezmiş olmalı ki bir ay önceden polis eşinin görevi gereği-hiç zorunlu olmadığı halde- Bosna’ya gitmiş giderken de evinin anahtarını yanında götürmüştü. Artık gidecek bir yerimiz yoktu Ankara’da, evimiz ise Muş’taydı.

Ambulansla onu İstanbul’a babasının evine götürdüm. Ertesi gün yine fenalaştı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesine gittik. Fakülte, önce “epikriz” istedi. Yanımda olduğunu söyledim; bu kez de hastaya bakamayacaklarını, ameliyatı olduğu hastaneye götürülmesi gerektiğini söylediler. İçimden bir şeyler koptu. Ambulansla yeniden Hacettepe’ye döndük. Acilden girdik ve birtakım incelemelerden sonra bizi yeniden onkoloji servisine aldılar. İşte tekrar başladığımız yerdeydik.

Kanser, metastaz yapmış ve bütün vücuda yayılmıştı. Makineye bağladılar, sıvı morfin vererek Gülseren’i uyuttular. Doktor:

“Hocam, artık ameliyat olmaz. Bundan sonraki süreçte sadece acılarını dindiririz.

“Ya benim acılarım?” dedim.

“Anladım.” dedi doktor.

“Anlamanızı beklemiyorum.” dedim.

Tıpkı ilk günkü gibi doktorun sesinde yine duygu yoktu.

Papatyaları çok severdi Gülseren. Bir de gülmeyi, misafiri, edebiyatı, sanatı, insanları ve doğayı... Her sabah kahvaltıda vazoda bir gül, lale, karanfil ya da sümbül olurdu. Al fistanlar giyerdi tıpkı anaminki gibi... Elma rengi, narçiçeği, kavuniçi fistanlar, vişneçürüğü entariler...

***

“Aldın yüzümü de götürdün

Yalnızlığımınla yoktasın

Sarı saman kuru daldı

Bana yuva, sesime deniz kaldı.” (3)

Kişisel bakımım için oteldeki odama gitmiştim. Duvarlar üstüme üstüme gelmişti. Oda küçüktü, koridor dar, kapılar kapanık... Yalnızdım,

hüzünlüydüm... Aynada yüzünü görmüştüm, kendi yüzümde yüzünü... Baktığım her yerde o vardı. Suçluluk duygusuyla hastaneye koştuğumda Hacettepe'nin bahçesinde yalnız, kuru ağaçlarda üşüyen kuşlar vardı, yaralı, uçmayan, uçamayan, gidecek bir yeri olmayan kuşlar bir de gökyüzünde yaralı, hüzünlü iki bulut... Bulut ağlıyordu, yalnızdı, benim gibiydi, üşüyordu ama biri sırtına pardösü atmıştı; fakat pardösü eğreti duruyordu. Bir yerlere gitmek istiyordu da sanki birileri engelliyordu. Şimdi onlar gibiydim. Yenik, yaralı... Soğuktu ve kar yağıyordu. Kapıdan girer girmez:

“Unuttun mu beni?” dedi.

Nasıl unutulabilirdim seni? Sen henüz sevgilimden hiç unuttun mu beni? Hani Hınıs'ın bir dağ köyüne atanmışım da sana telefonda hasta olduğumu, kardan yolların kapalı olduğunu söylemiştim de sen Ankara'dan yola çıkmış, Hınıs Kaymakamlığını harekete geçirerek yolları açtırmıştın. 39 derece ateşle yanan sevgilini iyileştirip dönmüştün. Seninle birlikte bahar gelmişti Halilçavuş'taki dağ köyüne. Murat Nehri'nde balık tutmuş, mangal yakmıştık. Akşam romantik bir masa hazırlamış, vazoya gül koymuştuk. Nazlı gelin, ince ince salınan bir balerin gibi, tane tane yağan kar eşliğinde ışıkları söndürüp dans etmiş, sabaha kadar sana Gazâlî'den rubailer, Fuzûlî'den gazeller Nâzım'dan Pîrâye şiirleri okumuştum.

Ara ara uyuyup uyanıyordu. Uyandığında Uğur'u soruyordu. Oğlumuz dört yaşındaydı. Uğur, İstanbul'daydı; çünkü ona bakacak halimiz yoktu. Tam yedi aydır Hacettepe'deydik. İyot, ilaç, klor, kloroform ve hastane kokuyorduk. Çocuğun bu ortamdan etkilenmesini de istememiş, onu anneannesinde bırakmıştık. Eniştemi arayıp Uğur'u çabucak Ankara'ya getirmesini istemiştik. Oğlulla son kez kucaklaşıp vedalaşmasını istemiştik. Uğur, eniştemle yola çıkmıştı.

Gülseren, birden uyandı, kan ter içindeydi, konuşacak hali kalmamıştı, yüzü yeniden morardı, son bir hamleyle, sesi titreyerek:

“Nasıl olsa ölünce ikimiz de

Çok üşüyecektik yalnızlıktan” (4) dedi.

Şimdi sen sus sevgilim, ruhum üşürken güneşin altında ne olurdu çöle düşen kar olaydım, yokluğunun derdini unutup bir an, görülmemiş bir düşte var olaydım, sen ölürlen derdine derman olaydım.

Ankara, ıssızdı, sessizdi, anlamsızdı... Yine

kar yağıyordu. “Renal hücreli karsinom” demişti doktor. Bu üç sözcüğün hayatımı mahvedeceğini nereden bilebilirdim? Sonra iki sözcüğe indi. İşte hayatın hepsi buydu:

“Eşinizi kaybettik!”

Gülseren'in üzerine boydan boya beyaz bir çarşaf örttüler. Birkaç saat sonra eniştemle Uğur geldi. “Şimdi üşüyen ruhum, kirli bir iklimin içinde seni bekliyor oğlum.” diyebildim.

(1) Yücel Kayıran, Yaba Öykü

(2) Victor Hugo, Notre Dame'ın Kamburu'nun kadın ve erkek kahramanları

(3) Duran Aydın, (Su Çatlağı, Öksüz Dörtlük, s.51)

(4) Duran Aydın, (age, Sensiz Bir Kış Ormanında, s.24)

* “Soğuktu ve Kar Yağıyordu” öyküsü, yazarın aynı adı taşıyan - Dorlion Yayınları tarafından basılmış - kitabından kısaltılarak alınmıştır.

EYLÜLLER HEP BÖYLEDİR

İlker GÜLBAHAR

Kendimi bildim bileli eylüller hep böyledir,
Bütün hicaz şarkıları kuzey rüzgârı söyler.
Mevsimi şaşırmış badem, bilseniz ne Leyla'dır,
Suskunlaşır dallarda gül, yaprak efkârı söyler.

Bir görünür bir kaybolur bulut ardında güneş,
Hiç bitmez soğukla sıcak arasındaki güreş.
Köpüklü deniz kıyıyla olunca sarmaş dolaş,
Göçmen kuşların adresi başka baharı söyler.

Tek noktaya odaklıdır şadırvanda fikirler,
Oltu tespihlerden taşar edilen tüm şükürler.
Edip elinde çizilen sonbaharlı tasvirler,
Saçı sakalı ağarmış bir ihtiyarı söyler.

Bir de hıçkırıklar vardır sıralanır art arda,
Hatıra kalır baş harfler asırlık çınarlarda.
Söz tükenir âşıklarda son kez kapanır perde,
Süzülür damla damla yaş kalp intizarı söyler.

Dört kat tutmaz kısaldıkça kısalan günde dikiş,
Gecenin önüne serilir zifir karanlık yokuş.
Nasip etmişse gizli el akılla kalben bakış,
Ölüm ve yeniden doğum,yüce mimarı söyler.

GÖÇMEN KIZI

Taner EKER

Bu edaya olmaz paha,
Gitti akıl dönmez daha,
Ayağına geldim aha!

Yeni baştan yazgımızı,
Yazalım mı göçmen kızı?

Deli gönül uçsuz çölken
İklimine açtım yelken.
Nerededir acep ülken?

Elimize alıp sazı,
Gezelim mi göçmen kızı?

Mevsim mevsim gelir demi,
Koca dağı deler kimi,
Tende midir, yürekte mi?

Aşk dediğin nasıl sızı?
Çözelim mi göçmen kızı?

Sözü ile el âlemin,
Mutluluğa olup emin
Boş bulunduk ettik yemin,

Ne diyorsun bazı bazı,
Bozalım mı göçmen kızı?

Söz kâfidir anlayana,
Hikâyemiz geldi sona.
Sen bir yana ben bir yana

Uzak durup hattımızı,
Çizelim mi göçmen kızı?

GÖLET

✿ Filiz Kalkışım ÇOLAK

Şehrin kaldırımlarından süzülen
yağmur çiseciklerine sordum

Şiirler mi sarhoş yoksa ben miyim
neydi böylesi dehlizlerimde yırtılan
karayelin siyah saçlarından
bahtıma dolanan

Bir kız çıkıyor
mavi tenli buhranlarımın
şeffaf göletlerinden

Neye üfleyen soluğu
sanki bedenimde üryan sancı

Ayakuçlarında canına yandığımın
şuh mercan kınası
dudakları kiraz ısırtığı emiliminde
yeleleri ipek döken sırttan
kendini tan vurgunu düşlere salan

Acı üfleyen dudaklarında ney kıyımları
suçlu kimdi
cinayet mahalli sus pus
meşe palamutlarının gizinde
duvarlarımın ardında bir ayaz

Hilalin hicranından
şafağın sükûtlü duruşlarına damlayan
gençliğim

Dudakları beline kadar sarkmış gecenin
umut kesen acımasızlığı
serçelerin gözlerine akan
kanı damarlarımın

Oysa ben seni sormuştum
ıslak bakışlarına İstanbul'un
menevişlerinde bulurum diye seni yeniden
durdu sağanak kesildi sesi su perisinin
kızılca pıhtısı çözüldü ayaklarından
tozak tozak püskürdü efkâra

Kirpiklerinden yakamozların
gardenyalar açan göğün
saten süren duruşuna

Meğer sevdamın künyesi düşmüş
kız kulesi'nin ak boynundan
demir atması ondanmış
yokluğunun derinliklerime

Eğdi başını deniz
koynuna sığınan yüreğime
kara kapkara eldivenli bir eldi hatırladığım
giderayak boğazımı sıkan

İçimde kaldı şiirlerim
söyleyemedim
kırıldı ucu kalemimin yazmadım

Ah sevdiğim
seni devirdiğin yarınlarıma yazdım

FENADA FANİYİM

❧ Faik KUMRU

Gecenin kirpiğine asılmış bir damlayım,
Kalemin tam ucunda nabız tutan imlayım.
Harfle hece arası yola revan cümleyim,
Her yer kıvılcık kıyamet ben ezelde faniyim.

Bende her mevsim güzdür her sabah bir ayazdır,
Doğru yanlış aşikâr; ya siyah ya beyazdır.
Güneş doğmaz üstüme bedenim hep ıyazdır,
Gam yetişir dalımda kederlere banıyım.

Gündüzler gecem olur, soluk yüzler yoldaşım;
Her yol huzura çıksa musibet çeker başım.
Sofra kursam herkese afiyet olsa aşım,
Sanki şerre otağım hayırlara manıyım.

Elim gitmez harama, kul hakkından korkarım;
Hiçbir canı incitmem bedduadan ürkerim.
Namus benim payemdir, gerisi Allah kerim;
Gözüme perde çeksem el dilinde zaniyim.

Dert ağacı gibiyim her geçen efkâr asar,
Bazen sırtıma biner yetmez der ayak basar.
Damlaya muhtaç olsam kökten suyumu keser,
Ah etsem neye yarar dost gözünde canıyım.

Yıldız kayar semadan muştı gelir semavi,
Terazi tartmaz olur kim zayıftır kim kavi?
Adalet hem şamildir her âdeme müsavi,
Gönlüm daim mutmain üçe beşe kâniyim.

ŞAH BEYİTLER

❧ Nihat MALKOÇ

SON YAPRAK

Asra müjdeler olsun, tohum düştü toprağa.
Gökten boşaldı rahmet, can geldi son yaprağa.

TEBESSÜM

İçime ayna tutar göklerin derinliği,
Ruh çölünü yeşertir tebessüm serinliği.

AŞK

Aşk yürekte kıvılcım, aşk hasretle yanıştır;
Aşk gaflet uykusundan gerçeğe uyanıştır.

GÖRDÜK

İşığını arayan kara geceler gördük,
Kendisini dev sanan nice cüceler gördük.

KAN-ATLAR

Fetih düşünür görür, içimde yorgun atlar
Kanatır can evimi, kırık dökük kanatlar...

GEÇENİN ARDI GECE

Gecenin ardı gece, kalmadı hiçbir neşem;
Şaha kalkmış at gibi gemlenmiyor endişem.

HÂL VE KAL LİSANI

Lisan-ı hâl, lisan-ı kalden evlâdır gönül!
Yaşatan ve doyuran yalnız Mevlâ'dır gönül!

DUA SERİNLİĞİ

Akıl idrak edemez kalbin derinliğini,
Hiçbir yağmur getirmez dua serinliğini.

HÜKÜM

Ayağımı titretir kulluk en büyük yüküm,
Her şeyin üstündedir Hakk'ın verdiği hüküm.

İSTANBUL'UN HİKÂYESİ KÜLTÜRÜ, SANATI ve SOSYAL YAŞAMI

İsmail DELİHASAN

Genel ve ana çizgileriyle değineceğimiz İstanbul'un kültürü, sanatı ve sosyal yaşamında 19. yüzyılın ikinci dönemi, İstanbul'un kültürü ve sosyal hayatının en belirgin ve bilinen dönemidir. Bu dönem, Osmanlı medeniyetinin ana temasını da içerir ve bugüne doğru bir yenileşme ve evrilmenin ipuçlarını taşır. İstanbul'un kültürünü, sanatını ve sosyal yaşamını anlatmaya çalışırken, biraz da kronolojik sıralamayı takip etmeye çalışacağız.

19. yüzyılın ikinci döneminde, entelektüellerin geldiği; kitap, gazete okunan, ülke problemlerinin görüldüğü kiraathaneler açılmıştır ki bu dönemi öne çıkaran fikirlerden biri olarak bugün -2018 yılında- ülkemizin kültür gündeminde, kiraathanelerin yeniden açılması vardır.

Camiler dini olduğu kadar kültürümüzün de ayrılmaz, önemli bir parçasıdır. Ramazan aylarında Fatih ve Beyazıt camilerinin avlularında eşya sergisi açılırdı. Beyazıt Camisi'nin avlusu 1861'de 4300 kuruşa (43 liraya) kiraya verilmişti. 1889 yılında II. Abdülhamit'in emriyle yaşmak ve feraceyi saray kadınlarının giymesi serbest bırakıldı. Halka bu giysiler yasak edildi ve böylece çarşaf ve peçe kullanımı başlamıştır. II. Abdülhamit döneminde musiki eğlenceleri ve âlemleri yasak olduğu zamanlarda bile hıdrellez günü Kâğıthane eğlencelerine karışılmamıştır. Sanatta modernleşmenin bir sonucu olarak, 1867'da Yıldız Sarayı'nda tiyatro açılmıştır.

Petrolün yeni yeni hayata girdiği bu dönemde, 1860 yılında yalı, köşk ve konakların aydınlatılmasında petrol kullanılmaya başlanmıştır. 1890'da Yedikule gazhanesi açılmıştır.

1875'ten 1882 yılına kadar 7 yıl süren bir çalışmayla, İstanbul'un ilk topoğrafı (belli bir bölgenin bütün kapsamıyla belirtilmesi) ½.000 ölçekli planı Osmanlı mühendislerince çizilmiş, Litoğrafya (kalkerli taş yüzeyine sert bir cisimle kazandıktan sonra basılmış olan yazı, resim) usulü çoğaltılmıştır. II. Abdülhamit 1882 yılında İstanbul Şehremini Rıdvan Paşa'ya kullanılmaması için saklanmasını emretmiştir. İlk Osmanlı İmar Yasası "Binalar" (Ebniya) yine bu yıl içinde kanunlaşmıştır. Bu yasa ile Binalar (Enbiya) ve Yollar (Turuk) Tüzüğü (nizamnamesi) yürürlükten kaldırmıştır. Yolların genişlemesi, yangın yerlerinin haritasının yapılması ve halka ilan edilmesi, boş arazi veya bostan yerinin imara açılması halinde

bu arazide bir okul ve karakol yerini bedelsiz olarak belediyeye vermesi, lâğımların yapılması, açılan yollarda yapılan kaldırım masraflarına halkın katılması gibi şartlar bulunuyordu. Boş arazinin imara açılması, padişahın izniyle yapılabilirdi.

İstanbul için yangınlar, veba salgınları ve depremler felaketti. Yangınlarla "kül fukaralığı" diye tabir edilen, zenginler bir anda fakir olabiliyordu. Yangınları söndüren tulumbacıları ve adını söndürme işinde kullandıkları tulumbadan alır. Bir Fransız mühendis "Gerçek Davut" adını alarak Müslüman olmuş ve ilk yangın tulumbasını 1715 yılında yapmıştır.

İstanbul-Avrupa arasını daha ulaşılabilir kılan ve yaklaştıran Sirkeci Garı 1890 yılında hizmete açılmış ve Avrupa'ya tren (şimendifer) seferleri başlamıştır. Bu dönemde Avrupa'ya hayranlık söz konusudur.

Tarihimizdeki ilk grev, Beyoğlu telgraf işçilerinin 1872 yılında yaptığı grevdir ki bu da siyasi kültürün nasıl şekillenmeye başladığının ve dışarıdan nasıl etkilendiğinin de göstergesidir.

İstanbul'da yapılan ilk park, Tepebaşı Parkı'dır.

Ayrıca bu dönemi, özgürlükler anlamında bir deforme (biçimi, kalıbı bozulmuş) dönemi olarak görmemizi de sağlayan, ilk kumarhanenin (1870) ilk gece kulübünün (1870) açılmasıdır. Yenileşme hareketleri ve yabancı okulların açılması da toplum yapısında ve kültüründe kendine karşı bir güvensizlik ve Avrupa hayranlığı oluştursa da özündeki Türk, İslam ve Osmanlı kültürü sıcak ve canlı kalmaya devam etmiş, bugüne kadar da diriliğinden yüzeysel olmanın dışında bir şey kaybetmemiştir.

Okullara coğrafya, tarih, hesap gibi dersler 1869 yılında girmiştir. 1870 yılında da kara tahta, öğrenci sırası, tebeşir, öğretmen kürsüsü, yer küresi, harita gibi araç ve gereçler girmiştir. Kara tahta ise 1849 yılından itibaren rüştiyelere girmişti. 1870 yılında da sübyan mekteplerine girmişti. Medreseler ise kara tahtayı eğitim aracı olarak kendilerine uygun bulmamışlar, bunu tepkiyle karşılamışlardır. Eğitimde yaklaşık bin yıl (M.900'ler-1928), "kamış kalem" kullanılmıştır. Eski yazının yazımında kullanılışı olan bu kalem 1928 yılındaki harf devrimiyle kullanılmaz olmuştur. Bugün hat yazıları halen bu kamış kalemlerle yazılmaktadır.

Tezhipten minyatüre, çiniye, hata, ebru ve sanat müziğine; o kültürün farklı bakış açısı halen bizim farklı bir kültürden geldiğimizin nişanesi olarak hatıralarımızda ve bazı sanatçılarca canlı tutulmaya devam etmektedir. Kendi kültürümüze ve inancımıza olan sevgimiz yeni medeniyet tasavvurlarımız için bizim moral ve inanç kaynağımızdır.

Dinen sanatları ve bilimi değerlendirmede Osmanlı zaaf göstermiştir. Fotoğrafın (insan fotoğrafı) İslam'a göre kapalı durması gerekmektedir. İslam'ın hakikatinde ise böyle değildir, Müslümanlar tarafından yanlış yorumlanmıştır. Fotoğrafın kapalı saklanması sadece ölmüş olan insanlar için geçerli bir İslami davranıştır. Ancak saygı insanın fotoğrafına da gösterilmelidir.

Cami, çeşme, hamam ve çınar ağacı Osmanlı şehirlerinin olduğu gibi İstanbul'un da ana temasıdır. Gülhane Parkı'ndaki çınar ağaçları ve Topkapı Sarayı ikinci avludaki yaklaşık üç yüzyıllık çınar bunun göstergeleridir. Çınar ağacı, sürekliliğini, hükümdarlığını ve sahipliğine işaret etmekle birlikte Osmanlı'yı simgelerdi. Cami avlularında, şadırvanlar, çınar ağaçlarının altında yapılırdı. Cami ve diğer yapı kubbeleri, Göktürk Türklerinin inanç mirası gibi de İslam boyutunda, Güneş'in Ay'ın Dünya'nın ve bütün yıldızların yuvarlaklığını ve sonsuzluğu, Allah'ın sınırsız kuvvetini simgelerdi, simgeliyor.

Servi, çitlembik ve erguvan ağaçları da mezarlıklarını ve türbelerini süslerdi. Kayın, ardıç, çitlembik, kestane, sedir, dişbudak, ıhlamur, meşe, ceviz, hurma, gül, erguvan, manolya, defne, çavuş üzümü, ayva, çilek üzümü, lale, leylak, süs elması, porsuk, mavi ladin, gülhatmi, sümbül, nergis, lavanta, demir hindi, kasımpatı, ayva, çilek üzümü, kiraz, incir, vişne, zeytin ve karadut İstanbulludur. Bakırköy bağlarının çavuş üzümü, Bayrampaşa ve Darıca enginarı, Arnavutköy çileği İstanbulludur. Özellikle gül, lale ve erguvanın anlamı ve yeri İstanbul için çok farklıdır. Erguvan İstanbul'un Roma'yı hatırlatmasıdır; Milyon taşı, Mihenk taşını, yedi tepesi gibi... İstanbul'a ilk defa Kamelya'yı, 1884 yılında II. Abdülhamit'in İtalyan bahçıvanı getirmiştir.

Bostanlar vardı ve "Langa'nın hıyarı" meşhurdu. Enginar, salatalık; sur dışında Bayrampaşa'da, sur içinde de Langa'da üretilirdi. Langa'da yakın bir zamana kadar hâlâ bu bostanların bir kısmı bulunmaktaydı. Bostanlardan mevsimine göre ürün alınır. Pırasa, patlıcan, kereviz, turp, pazı, kırmızı pancar, domates, biber, fasulye, kereviz, soğan, semizotu, lahana, kayısı, karnabahar, pırasa, bamyaya, dut, incir, hurma mevsimine göre alınan sebze ve meyvelerdendi. Kasımpaşa-Dolapdere'den Piyalepaşa'ya

doğru; Beşiktaş'ın Fulya Deresi'nden Mecidiyeköy'e uzanan bostanlar bulunuyordu. Anadolu yakasındaki Caddebostan'ın eski adı Cadı Bostan'dı. Bostancılık İstanbul'da en önemli tarımsal faaliyetti. Bostancı, Maltepe-Tuzla, Aksaray-Langa, Bayrampaşa, Çengelköy, İstinye, Arnavutköy, Anadoluhisarı, Ortaköy, bostancılığın merkezleriydi. İstanbul'daki bostancılığın anısını temsilen, otuzdan fazla "bostan sokağı" vardır. Örneklersek: Bebek Bostanı Sokağı, Beylerbeyi Bostan sokağı, Topkapı Bostan Sokağı gibi...

Allah, Hilâl ve Lâle'nin ebced değeri 66'dır; var harfinin de ebced değeri altıdır ve yan yana iki var da 66 ebced değerini vermektedir. Topkapı Sarayı Elyazmaları Kütüphanesi salonunda böyle çift vav çinisi duvarını süslemektedir. 66 zikir tespihlerinde ikinci halkadır (33, 66, 99). Bebek ana karnında vav gibi durur. Vav insanı temsil eder. Hilâl'in hem Ay'ı da temsil ediyor olması "Ay" İslam'a göre nurdur. "Gökte burçları var eden, onların içinde bir Çerağ (Güneş) ve nurlu bir Ay barındıran Allah, yüceler yücesidir." (Furkan:61) Bu sure ona ayrı bir anlam yükler. Lâle ve Allah lafzı, Arapçada aynı harflerle yazılmakta ve bu kültürümüzde lâleye ayrı bir anlam yüklemiştir. Görülür ki Hilâl ve lâlenin kültürümüzde ayrı bir manevi anlamı vardır ve Osmanlı-İstanbul ve İslam kültürünün birliğini göstermektedirler. Cami kubbelerindeki, minarelerdeki (alem, bayrak, hilâl) ve minberdeki ve bütün İslam kubbeli yapılarındaki hilâl -örneğin, Topkapı Sarayı'nın kubbelelerinde hilâl vardır- işte bu hilâldir.

İstanbul'un altı, üstünden zengindir ki Eyüp Sultan Hazretleri (Eyüp), Oruç Baba (şehremini-Topkapı-Suriçi), Sünbül Sinan Hz. (Kocamustafapaşa), Mimar Sinan Hz. (Süleymaniye Mimar Sinan sok.), Molla Gürani Hz. (Fındıkzade-Millet Cad.) bunlardandır. Sahabe kabirleri, Türbeler, Padişah kabirleri ve Yüşa Aleyhisselam (Peygamber)'in kabri olmak üzere toplam 311 ziyaret yeri vardır. İstanbul kutsal emanetleriyle de (Topkapı Sarayı ve Hırka-i Şerif Camisi gibi) İslam âleminin en önemli şehirlerinden, dördüncü sıradadır ancak dünyanın başşehri olarak da görülmüştür. Osmanlı'da mezarlıklara sonsuzluğun simgesi selvi ağaçlarının dikildiğini biliyoruz.

Eyüp, Üsküdar ve Galata "Bilâd-ı Selâse" adıyla anılmış; Suriçi'ne Nefs-i İstanbul denmiştir ve nefsin yedi ıslah gerektiren kademesi vardır. İşte Suriçi'ndeki yedi tepe de nefsimizin kademeleri gibidir. Emma-re, levvame, mülhime, mutmainne, radiye, mardiyeye ve safiye. Yedi kat cehennem, yedi kat cennet; yedi renk gökkuşağı, yedi nota, haftanın yedi günü... İman ve İslam evrenseldir. Kutsal emanetler Topkapı Sarayı'ndadır; Peygamberimizin elçisi, Eyüp el Ensa-

ri İstanbul'da misafirdir, İstanbul'da uyumaktadır.

Üç tarafı su olan bu şehir, su gibi azizdir. Ortasından-kalbinden, deniz-tefekkür geçen şehir; iki avuç gibi Allah'a duaya kalkan; boğaz sularındaki ters akıntı ile kıyamda el bağlayan; Güneşi zamana doğan, Güneşin doğduğu şehir; o geleceğin başlangıcı; o insanlığın başı ve aklı; o bizim şehrimiz İstanbul'dur.

Su, tefekküre yol açan yıldızlar/gökyüzü ve top- rak gibidir ve su sesi insanı huzurlu kılar, suyu seyretmek sonsuzluğun kapılarını açmak gibidir. Bütün canlılar sudan yaratılmışlardır ve su temizliktir, iman gibi... Su hayattır içilir; su azizdir. "Su gibi aziz ol" duası buradan gelir.

Çeşme, temizlik ve içme suyu ihtiyacını; sebiller ise insanların içmesi için hayır amacıyla yapılmışlardır. Yollarda, mahallelerde binlerce selsebil (halka açık su içilen çeşme-cennette bir pınarın adı) vardı. Saraylarda fiskiyeli havuzlar, çeşmeler; külliye-lerde, cami bitişiklerine sebiller yapılmıştır. İstanbul meydanları çeşmelerle donatılmıştır. III. Ahmet Çeşmesi (Topkapı Sarayı, Babı Hümayun kapısı önünde) yine Üsküdar Meydanı'ndaki III. Ahmet Çeşmesi, Saliha Sultan Çeşmesi (Azap kapıda), Mimar Sinan Çeşmesi (Kılıç Ali Paşa Camii yanında) Alman Çeşmesi (Sultanahmet'te). İlgili dönemde, İstanbul'da 93 sebil vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Lâleli'de III. Mustafa sebili, Fındıkzade'de Koca Yusuf Paşa sebili, Galata Mevlevihanesi sebili, Divanyolu'nda II. Mahmut Türbesi sebili, Yenikapı Mevlevihanesi kapısında Nafız Efendi sebili, Vefa civarında Husrev Kethuda sebili, Fatih-Zincirlikuyu caddesinde Efdalzade sebili, Hırka-i Şerif Mesihpaşa semtinde Cerrah Osmanağa sebili, Divanyolu'nda Mehmetağa sebili, Çarşıkapı'da Koca Sinan Paşa sebili, Topkapı surları dışında Takyeci İbrahimağa sebili, Üsküdar açık türbede Halilpaşa sebili, Eyüp'te Şeh Abdülkadir sebili ve Beyazıt Ün- v. Kütüphanesi'ne bitişik Kaptan Hacı İbrahim sebilidir.

Bazı çeşmelerden sebil olarak yararlanılmıştır. Su gibi Aziz İstanbul'un dereleri de çoktur. Alibey Deresi (Sâdâbâd), Fener Deresi, Haramidere, Kâğıthane Deresi, Ayamama Deresi, Riva Deresi, Göksu Deresi, Küçüksu Deresi ve Hamamdere bunlardan bazıları olmak üzere, toplam otuz iki akarsuyu vardır. İstanbul'un, Küçükçekmece Gölü, Terkos Gölü, Durusu Gölü gibi toplamda dokuz gölü vardır. Ayrıca Baraj Gölleri (Ömerli Baraj Gölü, Elmalı Baraj Gölü, Alibey Baraj Gölü bunlardandır) vardır. Haliç, Boğaz, Marmara ve Karadeniz; İstanbul'un abdest aldığı sulardır.

İstanbul aslında binyıllardır hep Türklere hazır-

lanmıştı, çünkü İstanbul genlerinde Türk'tü. İstanbul suydü; toprak Türk'tü ve hava da İslam'dı; üçü 1453'te birleşti ve hasret bitti. İstanbul insan yüzüydü ve burnu da Sarayburnu idi. Saray-burnu... İstanbul Boğazında, Karadeniz'e ve Marmara'ya suyun ters yönde akması, İstanbul'a apayrı bir özellik katar ki bu insan-Türk İstanbul'un kıyamda el bağlamasıdır.

Bülbül gelir ve bülbül güle öterdi. Gül ile bülbülün ilişkisi şairlerin ve tasavvufun ilham kaynağı olmuştur. Ayrıca güvercinler cami avlularının uhrevi süsleriydi. Melekler gibi ezanlara ve camilerin gök kubbelerine kanat çırpın...

İstanbul'da kuşların farklı bir değeri vardır ve onlar geleceğin, göklerin temsilcileri, ev sahipleri olarak barınmaları için kuş evleri yapılmıştır.

İskarpinli, ütülü pantolonlu, fotr şapkalı, bastonlu İstanbul efendisi; tıraştan sonra, lavanta kolonyasını losyon olarak kullanırdı ve özel kokuları da buydu. İstanbul efendisi sözlükte; 'kibar, hatırnaz, terbiyeli, müsamahakâr, iyi eğitilmiş, alçakgönüllü, onurlu, iyiliksever, olgun, çelebi ve haluk; yani iyi huylu, geçim ehli bir kişi' olarak tanımlar.

Helvası, akide şekeri, ezmeleri, drajeleri, lokumu, cevizli ev baklavası, aşure, İstanbullunun tatlılarıydı. Eylül ayı başlarında "demir hindi şerbeti" satılırdı.

Kuru fasulye, döner, cacık, pilaki, sucuk sevilen yemeklerdendi.

Ramazanlarda camilerde Kur'anı Kerim tilaveti yapılır, Hırka-i Şerif Camii başta olmak üzere türbeler ziyaret edilirdi ve yazları teravih namazı sonrası çok renkli yaşanırdı.

Abdülaziz sakız koçunu severdi ve sarayda kurbandan önce bir sürü besletirdi koçu.

İstanbul kurbanlarda sakız koçunu tercih eder ancak koç alamayanlar kıvrırcık cinsini alırlardı. İstanbul'da özel bir tercih olarak büyükbaş hayvanlar kurban edilmezdi, et olarak da tercih edilmezdi.

Muharrem, İslam takviminin birinci ayıdır. 10 (Arapçada aşar, on 'dur; kelime kökü buradan gelmektedir.) Muharremde aşure pişirilerek komşulara ikram edilirdi. Muharremiyeler yazılır, tebrikler atılırdı. İstanbul'da alevi çokça yoktu, Bektaşiler vardı. II. Abdülhamit'in emriyle, 10 Muharremde sabah öğlene kadar, Saray imamı duasını eder, Talimhane Meydanı'nda halka aşure ikram edilirdi.

Hızır (ya da Hıdır) ve İlyas'ın 6 Mayıs'ta buluştuğuna inanılan Hıdrellez, dileklerin yerine geleceği ve işaretle bildirileceği baharın tam olarak geldiğini işaret eden bir gündü. Her türlü dünyalık dilekte bulunulurdu. Örneğin, hastalıklara şifa, kızlara kısmet

gibi... Mesire yerlerine gidilir, ateş yakılır, mangal-
larda külbastı yapılır, evlerde de pazılı süt kuzu yah-
nisi pişirilerek ziyafetler çekilirdi. Merdiven köyü ya-
maçlarında, Beykoz Çayırında, Papazın Çayırında,
Kadıköy-Yel Değirmeni'nde, Veli Efendi'de, Sütlüce
sırtlarında, Çırpıcı'da, Hidrellez şenlikleri yapılırdı.
Kâğıthane en ünlü mesire yeri idi.

İstanbul'da balığı bilen ve seven daha fazla gay-
rimüslimlerdi. Sevilen balık ise lüfer ve lüfer fa-
milyasından olan ve boyuna göre ad alan çinakop,
sarıkanat, kofanaydı. Çingene palamudu, torik, zin-
dandelen, altıparmak da palamut familyasındandı ve
yine boyuna göre adlandırılıyorlardı ve yenen balık-
lar arasındaydılar. Hamsiyi ise daha çok ekonomik
zayıf aileler tercih ediyorlardı. Balıklar da kuşlar gibi
kuzeyden güneye göç ediyorlardı. Lüfer ve saka, ey-
lülde kasım ayı sonuna kadar İstanbul Boğazı'nda
kalırlardı. Bu diğer kuş ve balık çeşitlerine göre daha
uzun bir süreydi. Ayrıca uskumru, lakerda ve kolyoz
da tanınan ve bazılarının tercih ettiği balıklardandı.
Beykoz-Umur Bey, Kuruçeşme, Kızıkkulesi kıyıları,
Çengelköy, Bebek kıyılarında oltayla daha çok lüfer
avlanırdı. Balık tahin helvasıyla yenirdi. İstanbul
aslında bir balıkçı kasabası gibi balığa sevgi duyan
denizin ve suyun toprağa ve insanına rahmet olduğu
bir şehirdi.

Aslında İstanbul kültürünün ana temalarından
biri de mahalledir. İstanbul mahalleleri, cumbalı ah-
şap evlerle donanmıştı. Dar sokakları vardı ve Ar-
navut kaldırımını döşeli idiler. Çoğu evde küçük tahta
kafeste saka kuşu beslenir ve açık havalarda kafesler
cumbalara asılırdı. Sokaklar kuş sesleriyle bir cennet
mahalle algısını ve huzurunu verirdi. Saka ve florya
gibi çeşitli ötücü kuşları evlerinde kafeste besleyenle-
re 19.yüzyıl sonlarına doğru kuşçu verildi. Oysa daha
eskiden atmaca, doğan gibi yırtıcı kuşları evcilleştir-
erek besleyenler de vardı. Sonbaharda bostan ve me-
zarlıklarda çocuklar kuş tutarlardı. İşte bu çocuklar
büyüdüklerinde aynı alışkanlığı ve tutkuyu evlerin-
de kuş besleyerek telef ederlerdi. Kuşçu kahvelerinde
toplamlır ve kuşlar karşılıklı öttürülürdü. Kuşçular
en çok saka ve florya kuşlarını; az da iskete ve ispinoz
kuşlarını beslerlerdi. Bu kuşlar tohum yiyerek besle-
nirlerdi ve yuvalarını normalde ağaçlarda kurarlardı.
Saka kuşu, su kabının ipini ayaklarıyla çeker ve kabı
tünek hizasına getirerek suyu içer. Bu yaratılış özel-
liğinden dolayı su satıcılığı olan sakalıktan adını al-
malarına neden olmuştur. Eski kuşçular florya değil
de daha çok flürye derlerdi. Rumca yeşil anlamına
gelen "floros" sözcüğünden kaynaklı bir addir florya.
İstanbul'da yakalanan kuşlar daha çok Balkanlar
üzerinde ve Ukrayna'dan gelmekteydi. Ökseyle kuş
tutuluyordu. Ökseotunun tohumlarının kaynatıl-

masıyla yapışkan ökse elde ediliyordu. Kuru kızılıcık
çubuklarına sürülerek kuş tutuluyordu. Ancak daha
öncesinde çığırktan denen hemcinsi kuşlarla tutula-
cak kuşlar ökseli kızılıcık çubuklarına inerek ökseyle
yapışır, kuşçularda ökseyle tükürükle ya da suyla
yumuşatarak kuşları yakalamış olurlardı. Kuş
tutulan yerler, Yenibahçe, Bayrampaşa (Likos dere-
sinin Edirnekapı-Topkapı arasından dere yatağı bo-
yunca Aksaray'a doğru bu bölgenin büyükçe kısmı
bahçe ve bostandı. Buralarda çoğu bostancılık yapan
Arnavutların evleri vardı. 1955 yılında Vatan Cadde-
sinin açılması sırasında bostanlar ve Yenibahçe yok
oldu. Bu bostanların yerinde bu gün, Vatan Caddesi,
Emniyet Müdürlüğü gibi binalar vardır.

Kasım ayı başında göçmen saka kuşları İstan-
bul'dan geçerlerdi. İstanbullu bu ayda onların gel-
mesini bekler ve saka avlardı. İstanbullunun ikinci
kuşu Florya'dır. İstanbul'daki Florya semti adını bu
kuştan almıştır ki Florya semti bu kuşun çokça ya-
şadığı bölgeydi. Florya daha çok Avrupa yakasının,
saka ise Asya yakasının sevilen kuşlarıdır. Bunların
ardından bülbül gelir ve bülbül güle öterdi. Gül ile
bülbülün ilişkisi şairlerin ve tasavvufun ilham kay-
nağı olmuştur. Güvercinler cami avlularının me-
lekleri gibi, ezanlara ve camilerin gök kubbelerinde
kanat çırparlardı... İstanbul'da kuşların farklı bir
değeri vardır ve onlar geleceğin, göklerin temsilcile-
ri, ev sahipleri olarak barınmaları için kuş evleri ya-
pılmıştır. Kuş evi, serçe saray, güvercinlik, güvercin
sarayı, kuş sarayı, kuş köşkü gibi adlarla anılmışlar-
dır. Yine kuşlar için, mezar taşlarında ve şadırvan-
larda suluklar yapılmıştır.

İstanbul genlerinde Türk'tür. İstanbul suydü; top-
rak Türk'tü ve hava da İslam'dı; üçü 1453 yılında bir-
leşti, hasret bitti. İstanbul Türkün yüzüydü ve burnu
da Sarayburnu idi. Saray-burnu... İstanbul kültürü
ve sosyal yapısı, aslında Osmanlı coğrafyasının kay-
nağı ve minyatürüydü. İnsan, insanlık tarihinde,
kültür ve dinle kendini tanımlayabilir. İstanbul batı
ve doğunun ayrıldığı yerdir. İstanbul dünyanın orta-
sı, merkez noktasıdır; Sultanahmet'te bulunan Mil-
yon taşı da tarihi derinliklerinden bunu söyler. İs-
tanbul ne Roma'dan ne Kahire'den ne Kudüs'ten ne
Mekke'den-Medine'den ne de Buhara'dan-Türkis-
tan'dan, İstanbul ne Türk'ten ne de Müslüman'dan
ayrıştırılamaz. İstanbullu olmak, İstanbul'da olmak
ayrıcılığına yaşamaktır... İstanbullu için yaşamak,
İstanbul'u yaşamaktır.

ELLERİN BİR GÜVERCİN

Sevim AÇIKBAŞ

Bu aralar kalemin dilinden düşmüyorsun
seni anlatan her cümle gönül koymuş sana

Gizlisin
adın yazmıyor ama hep tanıyorum seni
şimdi martın öylesine bir gecesinde
terk edilmiş bir kadının
çaresiz sokaklarından yazıyorum
öyle çaresiz bir sokak ki
“elimi sallasam yolkuğun “

Nereye gittiğini sorsam
bütün çıkmaz sokakları gösterirsin

Şiir sayfalarının arasında sakladım seni
yalnız benim anladığım kadar
yalnız senin hissettiğin
ve bizim umudu vurduğumuz gibi

Ellerinde bir güvercin narinliği
öyle hassas, öylesine kırılgan
gözlerin dağlardan pencere
önünde deniz seyre dalmış
çaresiz ruhumun halini almış
kuşlar bir şeyler anlatıyor
gözlerin onları da bana salmış

HANGİ EYLÜL ÖPECEK HÜZÜNLÜ GÖZLERİMDEN

Sündüs ARSLAN AKÇA

Ay tutuldu göklerde güneşi sitem vurdu,
Ya yanık doğdu gönlüm ya aşk böyle kavurdu!

Taşır geceden kalma dilim simsiyah bin ah!
Yolu geçmişe çıkar sancı çektikçe seyyah.
Ritim tutar ateşle hafiften esen rüzgâr,
Alnımda yâr busesi, dilimde tüten efkâr...

Pervaneyim, gözlerin; düştüğüm dipsiz kuyu
Gözlerinin renginde kırka böldüm uykuyu.
Öper alnımdan hüznün, öper yanaktan terim.
Bin atlıyı öldürür, başkaldırsa kederim!

Hangi anahtar açar, siteme tutsak dili
Hangi hicran ateşi yakar, susan kandili.
Haydi, masalla avun, güne düşmeden ağıt
Haydi, davran bir daha puslu havayı dağıt.
Dilimde bir hüzzamdır gerçeğin saklı adı,
Düşlerimi taşımaz oldu Kaknüs kanadı.

Kulağımda kimsesiz ezgilerden fal tuttum,
Bir hayal dehlizinde beni bende unuttum.
İsyana kalkan başım yüreğimle vuruştı,
Gönlündeki değerim bilmem ki kaç kuruştı?
Minyatür umutların kaldığı şu zamanda,
Uykudaki sancıyı bitir bir gün uyan da...
Ölüm kapı ardında, basıp kaçıyor zile
Yetişmek mümkün müdür, nihayetsiz menzile.

Saf bir çocuk gülüşü, gamzelerimde süstü
O gülüşü kaybettim yine bir akşamüstü.
Hangi eylül öpecek hüznü gözlerimden,
Kaç şiir dirilecek yeniden közlerimden.
Nice yorgun bakışım asılı kaldı sende,
Gözlerim hep sendeydi bilsen de bilmesen de!

Bulutlar benden önce menziline varmadan
Kanlı gözyaşlarımla daha çok yalvarmadan
Hazan düştü mevsime başım belada yine,
Ellerim, o ellerim arş-ı âlâ da yine!

Gün yanığı sesimden hicaz şarkılar dinle,
Bir eylül akşamında yüzleş kendi kendinle.
Ya bu sevdayı taşı bir edeple, bir arla
Ya uzaklaş yanımdan kırılmış adımlarla.

Uzatma ellerini güneşi tutmak için,
Gözlerini kapama ayı unutmak için...

SÖZLERİN/GÖZLERİN

❁ Mevlüt YAVUZ

Tereddüt etme hiç her kahrını çeker,
Beynime ok gibi sok sözlerini.
Acıma ha çivi çivi söker!
Kalbime kalbime sık gözlerini.

Zannetme incinir, kırılır küser;
Boca et başıma, dök sözlerini.
En ince yerimde bırakıp hasar,
Üstüne gül diye dik gözlerini.

Hak ediyorum ben, söyle çekinme;
Yüzüme yüzüme tok sözlerini.
Sırtıma bin de hiç istersen inme,
Gözümde kaçırma tek gözlerini

Biriktir içinde yoksa sahibi,
Omzuma yığarsın yük sözlerini.
Dolaştır yüzümde bir akrep gibi
Vicdanı insafı yok gözlerini.

KALIR

❁ Adem YAZAR

İlaç bazen kâfi gelmez,
Hasta ölür deva kalır.
Neden bunu herkes bilmez?
Su dökülür kova kalır.

Umut gözde yaşa döner,
Son sanırsın başa döner,
Mevsim yazdan kışa döner
Leylek göçer yuva kalır.

Karlı kalmaz dağlar taşlar,
Erime bir yerden başlar.
Baharla şen olur kuşlar,
Kulakta hoş nevâ kalır.

Miras ölüp gideninden,
Bilmez neyin nedeninden.
Can çıkarda bedeninden,
Ekmek denen dava kalır.

İlhami der her şey fani,
Kimse bâki kalmaz yani.
Teslim eder gider canı,
Toprakla su hava kalır.

İSİMSİZ ŞİİR

❧ Murat ÇOLAK

Aşk iki kişiliktir sevgilim
birbirini seven iki kalbin
konuşmasına da gerek yok

Hangi şiir ellerini hasretle tutmanın
verdiği o hissi anlatabilir

Sanki uzun uzun tutsam
kırılır camdan ellerin
bir dalın kırılması gibi değil

Seni çok sevmekten
korktuğum gerçeğinden

Sana doymak
seni kaybetmekle eşdeğer
sanki seni çok sevsem
gözlerine çok baksam
kokunu içime çeksem doyasıya
sana alışacağım.

Sana alışmak istemiyorum.
bir gülün ilk duyduğum kokusu gibi
sana her an sanki
seni ilk kez görüyormuş
gibi bakmak istiyorum

Kısa şeyler hep güzeldir
ya da tüm güzel şeyler mi kısa sürer

Hasret ayrılık değil
aşkın bir parçasıdır

YERLEŞİK ACILAR GÖÇEBE SEVİNÇLER

❧ Hülya KÖKSAL

Teninde hanımeli kokulu yaz
çağrısız sılasından haber bekler

Kimsesizliğe batar güneş
yerleşik acılar
göçebe sevinçler yurdunda

Bir sevda solarken
diğerinin açma korkusu bulaşır
öncesizliğine ve sonrasızlığına

Kuru yaşamlara
can suyu veren umuttur ki
akmaz ne zamandır toprağına

Teninde hanımeli kokulu yazın
kentnin karmaşasında
yitip gider kokusu

Ay yüzünü sularda yıkarken
çağrısız sılasından haber bekler

UMUDUN DÖNÜŞÜ

☪ Ebuzer KALENDER

Bir süredir ortalıkta görünmeyen ve kaybolduğuna inanılan umut, üç gün önce güneş doğduktan kısa süre sonra iş aramaya çıkan bir genç tarafından görüldü. Genç adam ufukta gördüğü şeyin umut olduğundan emindi. Ve nihayet dün, iş bulduğu öğrenilen genç adamın iddiası doğrulandı. Umudun ortaya çıktığı. Eskiden kalma ahbablığımızı münasebetiyle umut, bana röportaj vermeyi kabul etti. Özlemişim onu, görür görmez sıkıca sarıldım. Sarılır sarılmaz da ne kadar zayıfladığını anladım, sebebini sordum. İyi beslenemediğini söyledi. Ama ışığı hâlâ üzerindeydi. Sorularına samimiyetle cevap verdi...

* * *

Seni kaybettiğimizi sandık, Hatta öldüğünü düşünenler bile oldu. İyi misin?

(Gülüyor.)

Gıyabımda cenaze namazı kılanlar bile oldu. Ama merak etmeyin, ölmedim. Hem biz umut ailesi çok uzun yaşarız. Büyük büyük dedem üç yüz yıl yaşamış. Niye ortadan kaybolduğuma gelince: Yorulmuştum biraz. Dinlenmeye ihtiyacım vardı, neticede umut da yorulabilir değil mi? Biraz da hastaydım. Doktorlar tükenmişlik sendromu teşhisi koydular bana. Bir süredir tedavi görüyordum. Tükenmiş bir umudun insanlara faydası olmazdı takdir edersen. Kendimi toparladım bu süre içerisinde.

Geçmiş olsun, umarım en kısa sürede sağlığını kavuşursun. Tanımayanlar için biraz kendinden bahsedersen, nasıl birisin?

Genel olarak iyimser ve pozitifimdir. İleri görüşlü olduğumu söylerler. Geleceğe dair sık ve sıkı tahminlerde bulunurum. Hani parayla kahve falı bakacak olsam üç günde köşeyi dönerim. (Gülüyor.) Kırılğanlığım ise en kötü yanımdır. Beni kıran birine karşı dostlarım acımasız olabilir.

Her şeyi anlatmadın ama... Senin için hovarda da derler.

Aslında bunu inkâr edemem. Neticede parlak biriyim, göz kamaştırıcı bir ışığım ve bu ışığın etrafında pervane gibi dönen hayranlarım var. Kulaklarına fısıldadığım güzel şeyler hayranlarımın öyle hoşuna gider ki! İtiraf etmek gerekirse bazen yalan

da söylerim onlara. Ama her defasında da inanırlar bana. Lütfen kızmayın, bazen yalan söyleyerek de olsa birilerini mutlu etmek hoşuma gider.

Diğer yandan sana küskün olan büyük bir kitle var. Bunun sebebi nedir acaba?

Bazı insanlar beni fazla iyimser buluyor. Söylediklerim gerçekleşmeyince hayal kırıklığına uğruyorlar. Ve bu yüzden de bana gönül koyup küsüyorlar. Ama ne yapabilirim ki? Bir aşığa, sevdiğine kavuşamayacaksın mı diyeyim? Ya da bir hastaya iyileşemeyeceğini mi söyleyeyim? Tamam, telkinlerde bulunduğum doğrudur ama ben kimseye bir şey vaat etmiyorum. Bu yüzden insanların bana karşı infaflı olmalarını rica ediyorum. Kimse bana güvenip de kalkamayacağı bir işin altına girmesin. Ya da bana akıl danışmaktan vazgeçsinler.

Peşki, sen insanlara küser misin?

Az da olsa bazı insanları terk ettiğim olmuştur. Ben onlara umutsuz vaka diyorum. (Gülüyor.) Çünkü imkânsıza varan talepleriyle beni bunaltmışlardır. Neticede ben Tanrı değilim.

Gerçeklikle olan ilişkin çok tartışıldı. Onunla bağlantın nedir?

Gerçeklikle aramızda hep bir mesafe olmuştur. O benden daha ciddidir. Tabiri caizse, ben gerçeğe caddenin karşısından el sallarım. Eğer bir araba üzerimden geçip beni ezmezse karşıya geçip ona kavuşurum.

İnsanlarla olan ilişkisini nasıl tarif edersin?

İnsanlarla hep samimi olmuştumdur. Bana sarılmayı severler. Beni bazen bir anne, bazen bir eş, bazen bir evlat, bazense bir dost bilip sarılırlar. Anneleriymişim gibi sarılırlar çünkü hep iyi olmalarını isterim. Eşleriymişim gibi sarılırlar çünkü gece benimle yatıp sabah benimle uyanmak isterler. Evlatlarıymışım gibi sarılırlar çünkü beni besleyip büyütme isterler ve kaybettiklerinde acı çekerler. Ve bir dostmuşum gibi sarılırlar çünkü kolay kolay onları terk etmem. Kısaca insanlar bensiz yapamaz ben de onlarsız. Ben ve insanlar bir bütünüün parçasıyız. Bu yüzden beni yani umudu kesmeye çalışmak hem çok acı verir hem de insanı yarım bırakır.

Şimdi de insanların senin hakkında söylediklerine bakalım.

**Umut beslenmesi en kolay şeylerdendir, küçücük-
ken bir anda kocaman olur.*

**Dikkat! Umudun kafesine girmek ve onu hayal-
lerle beslemek tehlikeli ve yasaktır.*

**Umut birazcık işi sürekli erteleyen memurlara
benzer. Bugün git yarın gelleri fazladır.*

**Umut bazen bir düşman askeri edasıyla başımız-
da dikilir çünkü onun esiri olan kişi sayısı az değildir.*

**Çoğu zaman hayatta umuda yaslanarak yol alı-
rız. Ama o boşa çıkarsa kendimizi yerde buluruz. Ne
gariptir ki bizi ayağa kaldıran da umut olur.*

**Umut aslında iyi çocuktur, ne ihmal etmeye ne de
şımartmaya gelir.*

**Umutla yürürken elimizden tuttuğu gibi bizi pe-
şinden sürükler. Yapabildiğimiz tek şey istediğimiz
yere gitmese bile onu takip etmektir. Ve çoğu zaman
bizi, paramız yetişmediği için alamadığımız bir elbise
gibi vitrinde duran mutluluğu izlemeye götürür, sonra
da kulağımıza bir gün onu bize alacağını fısıldar.*

*Röportajıma katıldığın için teşekkür ederim, soru-
larım bu kadardı. Son olarak eklemek istediğin bir şey
var mı?*

Asıl ben teşekkür ederim eski dostum. Seninle
tekrar görüşmek isterim. Arayı fazla uzatma. Ken-
di adıma çok güzel zaman geçirdiğimi belirtmek
isterim. Eminim ki okurların, benimle yaptığın bu
söyleşiyi çok beğenecekler...

GÖZ NURUN YOL AÇTIKÇA

Recep ŞEN

Karanlığı yarararak ilerliyor otobüs,
Gece ay sayıklıyor, nesnel olmuş sus pus.

İçimden gelir geçer ince girift duygular,
Yaşadığım şehirler şimdi benden ayrılar.

İşaret levhalarım ömür haritasında,
Götürür beni yollar çizgiler arasında.

Kederleri mülteci bana kırık kalplerin,
Yolcuyum, bavul hazır, içi boş sebeplerin.

Kasem olsun geceye, gece ki derman derde;
Aşığın bayramıdır keder bırakmaz serde.

Apayrı şehirlerden aynı aya bakarız,
Gecelerin koynunda nâr-ı vuslat yakarız.

Ey Süreyya yıldızım, göz edip durma öyle!
Vuslata çeyrek kala, kavlimiz neydi söyle?

Yollar beni götürür, dağ bayırdan aşırır;
Hasret gönül nehrini yatağından taşırır.

Bir kovalamaca bu, koşarım sen kaçtıkça
Gecenin bu vaktinde göz nurun yol açtıkça.

ŞAMANIN SİSLİ ÇÖLÜ

Ali Rıfat ARKU

İki yanımdan akıyor
iki ulu nehir
arzın endamında bir telaş
tutkuya yaltaklanıyor korku
kuşkuyla oyanışırken zamanın koynunda
binbir yalanı damıtırken gözlerin
anladım ki
her halinle kal diyecek kadar insan değilim

Etin çizdiği sınırdan durmuyor düşler
yelken bezlerine sinmişken
dokumacı kızların ellerinin sıcaklığı
efsunlu bir kokuyu rüzgara sererken
aşk dolu bakışlar
dilimin çözünürlüğünde eriyor harfler
sen okuma yazma bilmeyen bir çığırtkanlığı
dudaklarında gülümserken
dönüşü olmayan yollar kendine dönüyor
şamanın sisli çölünde

İssiz gölegeleri vuruyor güneş
kendinden kaçıyor ışığın perdeli yüzü
kabaran sıcakta cehennem tatbikatı
alın morla sarmaş dolaş olmasından
geriye hüznü bir kent kalıyor
en nadide kelimelerle kurulmuş

Bir soytarı kibir ordusunun başında
gülümseyen her varlığa dil çıkarıyor
henüz yerle gök ışıkları söndürmeden
suyun şehveti geceyi ıslatıyor
soluksuz yatıyor tuğlalar
ince ve kaba sıvanın altında
ucu ısırılmış bir aşkı çöpe atıyor zaman
bir gidişin homurtuları arasında

Bir noktanın altı üstüne geliyor
çivi izli bir duvarı terk ederken çerçeveler
dilimin toprağını aşındırmaktan vazgeç
kirlenmemiş bir yüze
ağıt yakacak boşluk yok yeryüzünde
söylenen her söz bu yüzden yavan

BULUT SESSİZLİĞİ : EMİNE !

🌸 Oğuz KAYIRAN

gözlerime bakıyor, hala bir kuyu: çöl ve kendi!
küçük parmaklar, hafıza ne, ve puslu bir oda
ses, nice ses ve bilinmeyen bir yer: sonrası yok

bozkır ne de güzel, hep verir bizde biz olanı!
Kırıkkale, nice geçtiğim yolumun güzergâhına
bıraktılar böyle bir, neden kalp ile göz, iç içine

şimdi her şey kör bir sessizlik: çürüyor bakış!
dokunulamayacak bir ten, yer hep yakın: uzak
köşeleri değil, suret ve saf bakışlara değil yeri

bırakıyorlar beni, bir oda!. yok nefes! nereyiz:
bir evlat, şimdi niye bu kadar küçük: anlatılan!
nice anlatıcılar neyi, hala büyü içinde bulut ile

çürümüş ekmek, biraz önce kemik iliğimin içi
dışarıda, hep buraya bir misafir yokluğundaki!
“lütfen! lütfen!” : köz üzerinde bir anne hep!

“ne!” yok, gördüğümüz: anlamak içimizdekini
solgun ve el içinde, yoksul, hep bir kadın ıssız
nasıl bırakır kendini gün yüzüne, çocuğu elsiz

bir anda, kimse hep yas ile kendi içinde bir kav
bulamıyor, ne yol içinde gölge, şimdi ölüm içi!
ayaklarındaki titreme: çürüme, istemedim, eey!

bana gösterecekler annem Emine'nin cesedini..
neden bilmiyorum, bakıyorlar, ki nerede-sizlik
sonra, dar bir yol, gider kıvrıla kıvrıla kendim!

nice! şurada gölge, beni al!. ve sonra, ki ölüm